

1.

BEKNELD TUSSEN TWEE ONBEVREDIGENDE VERHALEN

Goede geestelijke boeken zouden ons – naast nog enkele andere dingen – moeten helpen onszelf te leren kennen.

Ronald Rolheiser

Ik trapte zo hard ik kon, zigzaggend over Manhattan Avenue. Het verkeer stond bumper aan bumper terwijl ik met halsbrekende snelheid geparkeerde auto's ontweek en tussen de file door flitste. Mijn rugzak raakte iemands zijspiegel, maar ik deed net alsof ik het niet merkte. Er zijn ongeschreven regels in New York City, en een daarvan is dat je, als je bang bent voor een kras op je auto, in de verkeerde stad woont. Bovendien heb ik geen tijd om te stoppen. Ik ben tien minuten te laat. Ik ben altijd tien minuten te laat.

Ik heb helemaal geen tijd voor deze afspraak – deze week niet, in elk geval. Het is de Stille Week, waarmee de week voor Pasen bedoeld wordt, en ik ben voorganger van een christelijke kerk. We houden een dienst op Witte Donderdag, een dienst op Goede Vrijdag, en op Paaszondag beginnen we met een gebedsbijeenkomst bij zonsopgang, om vervolgens een hele rits erediensten te houden. En dit jaar had iemand bedacht dat het een goed idee was om ook op Stille Zaterdag een dienst te houden. Wiens idee was dat? En welke combinatie van onwetendheid en zelfoverschatting had gemaakt dat ik ermee had ingestemd?

Hoe dan ook – ik heb eigenlijk geen tijd voor een kop koffie, maar hij is maar een paar dagen in de stad. De volgende kruising steek ik schuin over, terwijl ik ondertussen in mijn hoofd wat preekideeën op een rijtje zet (niet aan te raden) en hoop dat ik dat wat ik bedacht heb niet vergeten ben tegen de tijd dat we klaar zijn met bijpraten.

‘Luister, ik zal er maar gelijk eerlijk over zijn – ik heb al wat biertjes achter de kiezen.’ Dat is hoe hij het pastorale gesprek dat hij met mij gepland had begon. ‘Ik heb uitgebreid geluncht met een vriend in een café even verderop, en, nou ja, van het een kwam het ander.’ Ik had een afspraak met Andrew, en dit is precies wat ik zo aan hem waardeer. Dat meen ik. Ik bewonder zijn eerlijkheid. Hij is een van de openhartigste mensen die ik ken. De tien minuten die hij daar op mij had zitten wachten – omdat ik zoals altijd te laat was – had hij zich vast een beetje zenuwachtig afgevraagd of ik de alcohol in zijn adem zou ruiken en of ik hem dan zou veroordelen of, erger nog, ‘me zorgen om hem zou maken’. Dus, zei hij tegen zichzelf, dan zeg ik het maar gewoon eerlijk. En dat deed hij.

We zaten buiten, aan een bistrotafeltje, op twee ijskoude metalen stoelen. Het was absoluut niet warm genoeg om buiten te zitten. Dat wisten we allebei, maar we wilden het geen van beiden zeggen. We waren de enigen die zich die middag op het terras waagden, maar het was begin april en na een lange, koude winter kan een graad of tien met een zonnetje haast tropisch aanvoelen.

Ik had Andrew de laatste tijd niet veel gezien omdat hij een rol bemachtigd had in een grote theaterproductie waarmee hij door het land toerde, wat twee dingen betekende: zijn carrière kwam van de grond, en de komende twaalf maanden zou hij overal slapen behalve in zijn eigen huis. Hij was een weekje terug in Brooklyn, een korte pauze waarin hij even niet in de huid van iemand anders hoefde te kruipen en kon bijpraten met wat oude vrienden.

‘Een paar biertjes achter je kiezen? Geen punt, man. Je hebt vakantie. Bovendien helpen die biertjes je misschien om net even wat eerlijker te zijn over wat het ook is dat je met me wilt bespreken’, zei ik.

Normaal zou ik beginnen met een oppervlakkig praatje voordat ik ter zake kwam, maar zoals ik al zei was het de Stille Week en deed ik net alsof ik niet probeerde om de paar zinnestjes te onthouden die, terwijl ik de zijspiegel van die smoezelige Camry raakte, in elk geval in mijn eigen hoofd inspirerend klonken.

We doken er direct in.

‘Toen ik naar New York verhuisde, was ik er ergens diep vanbinnen van overtuigd dat ik, als ik het maakte als acteur, echt iemand zou zijn. Ik weet dat dat klinkt als alles waar ze je tijdens decaanuren op school voor waarschuwen, maar toch. Het was geen bewuste gedachte. Nooit geweest ook. Ik heb het nooit hardop tegen iemand gezegd, ook niet tegen mezelf. Maar ergens in mijn onderbewuste geloofde ik het wel. En toen gebeurde het. Ik was een van de mazzelaars die doorbrak in een onwaarschijnlijk exclusieve industrie, en ook nog eens sneller dan ik ooit verwacht had. Ik kreeg betere rollen dan ik ooit had gedacht. Mijn huidige leven is alles waar ik al zo lang als ik me kan herinneren van gedroomd heb, maar ondanks dat ben ik nog steeds dezelfde persoon met dezelfde problemen en dezelfde onzekerheden. Ik ben geen stap dichterbij het zijn van “iemand”, wat dat ook moge betekenen.

Wat ik bedoel is dit: het is niet genoeg.

Mijn carrière zal nooit “genoeg” voor mij zijn. In theorie wist ik dat altijd al, maar nu weet ik het écht.’

Het probleem van ‘niet genoeg’

Dat was het einde van de preek die ik in mijn achterhoofd aan het schrijven was. Andrew had me te pakken en ik schonk hem mijn onverdeelde aandacht. Want dit is het verhaal dat ik voortdurend hoor. De personages, de setting en de omstandigheden zijn anders, maar het centrale probleem is steeds hetzelfde. Ik heb me onbewust laten wijsmaken dat het leven goed zal zijn wanneer het aan mijn voorwaarden voldoet – dat ik gelukkig en tevreden zal zijn als ik krijg wat ik wil. Dat ik me dan werkelijk levend voel, en innerlijke rust

zal ervaren. Maar dat is niet zo. Het is me ofwel niet gelukt om een leven te scheppen dat aan mijn voorwaarden voldoet, dus is het niet genoeg, of ik heb wél het leven gekregen dat ik wilde, maar dat biedt niet de innerlijke vervulling die ik verwacht had. Het is nog steeds niet genoeg.

Als onze onuitgesproken veronderstellingen onjuist blijken te zijn, is het alsof iemand het onderste blokje van een Jenga-toren wegtrekt. Het wankel fundament waarop we gebouwd hebben wordt onthuld en het hele huis stort in.

Cara

‘Ik vind het leven hier in Brooklyn vreselijk onbevredigend.’ Ik zat aan een ander bistrotafeltje (deze keer binnen) tegenover Cara, een vrouw van begin dertig uit onze kerk. De tranen stroomden over haar wangen terwijl ze haar unieke versie van hetzelfde, bekende verhaal met mij deelde:

Op de een of andere manier weet ik mezelf er elke keer opnieuw van te overtuigen dat het me zal lukken om met de werkelijkheid om te gaan door er regelmatig aan te ontsnappen. Dus breng ik mijn weekenden door in kroegen en nachtclubs, waar ik veel te veel drink en af en toe een pilletje neem om nog meer te kunnen drinken, te lachen en te dansen, en heel even werkt dat – heel even voel ik me volmaakt vrij. Maar als ik mezelf de volgende ochtend terugvind tussen de lakens van een vreemde, dringt het afschuwelijke besef tot me door dat dit geen vrijheid is, maar iets heel anders.

Drankjes, dan ergens wat eten, dan nog meer drankjes, dan dansen en dan seks. Vervolgens het ontnuchterende besef van wat ik gedaan heb, dan schaamte, dan een brunch en tot slot de zondagavonddip – het wekelijkse moment waarop ik huizenhoog opzie tegen wat moet doorgaan voor mijn “dagelijks leven”.

Al die uitpattingen helpen me niet. Ontsnappen werkt niet.
 Het is niet genoeg. Het najagen van plezier als doel op zich leidt
 uiteindelijk nooit tot plezier.

Cara's verhaal bevestigt wat de beroemde psycholoog Victor Frankl eerder al ontdekte: 'Plezier is een neveneffect of bijproduct, en dat moet het ook blijven. Hoe meer het verheven wordt tot doel op zichzelf, hoe meer het zal worden bedorven en zelfs verwoest.'¹

De rusteloosheid en angst die met het moderne leven verweven zijn, zijn echter niet zo gemakkelijk te verklaren. We zijn niet alleen genotzoekers; we zijn ook mensen met inhoud en diepgang.

Phil

Het was een frisse dinsdagmiddag in de vroege herfst, een uur of drie. Ik zat op de goedkope leren bank in mijn kantoor en tegenover mij zat Phil, de onderdirecteur van een succesvolle hulporganisatie, die zwaar ademend probeerde een paniekaanval te bedwingen. Zijn leven stond niet in het teken van geld of materialisme. Hij had grote offers gebracht om bij te dragen aan gerechtigheid en zette zich in voor de goede zaak. Als iemand voldoening en innerlijke rust zou moeten ervaren, was hij het.

'Ik heb het hogere salaris en alle bijkomende voordelen van een baan in het bedrijfsleven opgegeven om iets te doen wat voldoening geeft, werk dat me aan het einde van de dag het gevoel zou moeten geven dat ik iets gedaan heb wat de moeite waard is, iets wat een verschil maakt. Dat zou de ruil moeten zijn, toch?'

Die ruil werkte niet. In elk geval niet voor hem. Hij was tot de conclusie gekomen dat het tijd was voor een carrièreswitch, maar de gedachte die aanleiding was tot regelrechte paniek was deze: Wat moet ik zeggen, de volgende keer dat iemand me vraagt 'wat ik doe'? Mijn identiteit is zo vergroeid geraakt met deze organisatie en deze

rol dat ik weet dat het tijd is voor iets anders, maar ik weet niet wie ik ben als ik dit loslaat.

De rusteloosheid en angst die met het moderne leven verweven zijn, laten zich misschien nog wel het beste vangen in dit veelvoorkomende besef: 'Het is niet genoeg.'

*

Ieder van ons volgt een andere route, maar vroeg of laat komen we allemaal op dit punt terecht. Het is een van de plekken die we per se zelf willen bezoeken. Waarschuwende verhalen zoals die hierboven lijken niet voldoende om mij (of jou) ervan te weerhouden dit minstens één keer zelf te ervaren. Iemand anders op zijn woord geloven volstaat niet. We moeten zélf ontdekken of er een 'genoeg' is dat we op eigen houtje in elkaar kunnen knutselen, waarover wij zelf controle hebben.

De Bijbel maakt een duidelijk onderscheid tussen geloven en kennen. Wij zijn geneigd te denken dat geloof dieper gaat en persoonlijker is dan kennis. Geloof is een mengeling van informatie en hoop, maar kennis is slechts het oplepelen van koude, harde feiten – het antwoord op een wiskundevraagstuk of de statistieken van de honkbalcompetitie. In het Hebreeuws van de Bijbel is het echter andersom. Iemand's geloof is gebaseerd op theorie; kennis is persoonlijk. De Hebreeuwse term *yada* wordt in het Nederlands vertaald als 'kennen', maar dat is dan wel een relationele vorm van kennen, gebaseerd op ervaring. Het wordt soms zelfs gebruikt als eufemisme voor seks. Met 'kennen' wordt diepgaande, relationele intimiteit bedoeld. *Yada* verwijst altijd naar een echte, tastbare ervaring.

Er zijn ideeën en overtuigingen die we gewoon hebben aangenomen, en daar handelen we dan ook naar. Niet iedereen heeft een heet fornuis aangeraakt, maar we geloven wel allemaal dat dat pijn doet. Dat is een theoretisch geloof. Kennen is niet theoretisch; het is persoonlijk. Er zijn mensen die hun hand op een hete kookplaat gelegd hebben. Dat was het moment waarop geloven persoonlijk werd. Dat is kennis.

Ik *geloof* dat een zoveelste avond uit, een betekenisvolle baan of met de hele cast teruggeroepen worden voor een staande ovatie het diepe verlangen van mijn ziel niet zal bevredigen, of de voortdurende onrust in mijn binnenste tot rust zal brengen. Dat heb ik altijd geloofd – in theorie. Maar nu *weet* ik het ook. Geloof wordt persoonlijk – verandert in kennen – als ik in een koffietentje sta om een latte te bestellen en er tranen in mijn ogen branden omdat dat waardoor ik me gisteravond gewild voelde vanochtend maakt dat ik me gebruikt voel. Of als ik besef dat mijn identiteit zo verweven is met mijn functie bij een hulporganisatie dat ik zonder die baan niet weet hoe ik me op een feestje aan onbekenden moet voorstellen. Ik weet het als ik nadat het applaus is weggestorven weer in de bus zit, worstelend met angst en de altijd knagende onzekerheid – had het juichende publiek dit niet moeten verhelpen? Wat je gelooft blijft vaak een beetje op de achtergrond van je leven. Kennis trapt de deur in en grijpt je bij je lurven.

Natuurlijk zijn niet alle verhalen even heftig. De voorbeelden die ik genoemd heb zijn extremer dan gemiddeld. Meestal komt onze zoektocht erop neer dat we ons leven vullen met ervaringen waarvan we oprecht denken dat ze ons gelukkig zullen maken – koffie met een vriendin, een etentje morgenavond, plannen na het werk, een nachteje in een bed & breakfast volgend weekend. We vullen ons leven met van alles en nog wat, altijd op zoek naar iets leuks om naar uit te kijken. We maken al plannen voor een volgende beleving terwijl die van dit moment nog niet eens voorbij is. We drinken uit de talloze putten die we voor onszelf gegraven hebben, in de hoop dat als we maar blijven putten, onze dorst deze keer misschien geleest zal worden. Henri Nouwen schrijft:

Maar onder al die onrust is iets anders aan de hand. Terwijl onze gedachten en harten gevuld zijn met van alles en nog wat en we ons afvragen hoe we kunnen voldoen aan de verwachtingen die wijzelf en anderen ons opleggen, hebben we een diep gevoel van niet-vervuld zijn. Terwijl we het druk hebben en ons zorgen maken over van alles, voelen we ons zelden echt tevreden, in

evenwicht, of thuis. Onder onze overvolle levens blijft een gevoel van niet-vervuld zijn knagen (...)

Verveling is een gevoel van niet-verbonden zijn (...) Verveeld zijn betekent dan ook niet dat we niets te doen hebben, maar dat we twijfelen aan de waarde van de dingen waarmee we zo druk bezig zijn. De grote paradox van onze tijd is dat velen van ons tegelijkertijd druk én verveeld zijn (...) Kort samengevat: hoewel onze levens tot de rand gevuld zijn, voelen we ons onvervuld.²

Terug naar Andrew

Daar zat ik dan, begin april, met mijn ellebogen op een koud metalen tafeltje, luisterend naar Andrew die zijn versie van ons universele verhaal van 'niet genoeg' vertelde. Maar daar stopte hij niet. Hij ging verder. Wat hij toen zei, is het deel van de diagnose dat vaak wordt weggelaten.

'Ik heb geen idee hoe ik een leven in elkaar moet puzzelen dat "genoeg" voor mij zou zijn. In theorie wist ik dat altijd al, maar nu weet ik het écht. Maar dan kijk ik naar mijn beeld van God, en om eerlijk te zijn is dat ook niet genoeg.'

Hij begon geïrriteerd te klinken. Zijn ergernis was niet gericht tegen iemand in het bijzonder. Hij was gewoon boos om iets waar hij lang en diep over nagedacht had, zonder een oplossing te vinden.

'Het bijbelse verhaal over geloven dat me met de paplepel is ingegoten en waaraan ik als volwassene geprobeerd heb vast te houden, is gewoon niet genoeg voor de ingewikkelde wereld waarin ik dag in, dag uit leef. HET IS NIET GENOEG! IK BEN NIET GENOEG EN DAT ZAL IK NOOIT ZIJN. EN IK WEET DAT IK DIT EIGENLIJK NIET MAG ZEGGEN, MAAR GOD IS OOK NIET GENOEG! EN IK BEGIN ME AF TE VRAGEN OF HIJ DAT OOIT ZAL ZIJN.'

Daar was het. Hij had het gezegd. Hij had gezegd waar bijna iedereen met wie ik over het geloof praat omheen draait, dat waar niemand woorden voor lijkt te hebben. Een geestelijke doorbraak begint vaak

met zeggen wat je denkt en voelt, maar waarvan je overtuigd bent dat je het niet ‘mag’ zeggen.

Andrew zag er verslagen uit, uitgeput nu hij het dan eindelijk gezegd had. Eventjes zaten we daar alleen maar, zonder iets te zeggen. Dat is wat je doet als iemand zo eerlijk is, als iemand woorden gegeven heeft aan een mysterie dat je allebei weleens gevoeld hebt – als dat wat zojuist gezegd is niet iets is om het mee eens of oneens te zijn, maar iets waarvan je het gewicht moet voelen, allebei gevangen in de complexiteit ervan. Wat je doet uit respect voor iemands hartverscheurende oprechtheid.

Gevangen tussen twee onbevredigende verhalen

Natuurlijk is het niet genoeg. Het ‘verhaal van de wereld’ en de vele vormen van verdoving die zij aanbiedt om ons door dit korte leven heen te helpen zijn niet genoeg.

Alles krijgen wat ik wil is niet genoeg. Ik kan proberen om mijn verlangens op mijn eigen manier te vervullen, maar daarmee onthul ik alleen het diepere verlangen dat schuilgaat onder de symptomen die ik behandel.

Aanpappen met die jongen maakt niet dat ik me gewild of begeerlijk voel. Volgend weekend ben ik terug bij af. Dan glijdt mijn hand weer naar mijn telefoon, op zoek naar een of andere kerel in wiens flat ik later die avond zal belanden.

Promotie maken geeft geen blijvende voldoening. Ik weet nu al dat ik harder zal moeten vechten om mijn nieuwe functie te behouden dan ik ooit gedaan heb om haar te bemachtigen, en dat de bewijsdrang die ik eerder ‘gedrevenheid’ noemde zal worden ontmaskerd.

Een weekje naar een tropisch eiland zal mijn dagelijks leven niet dragelijker maken. Het zijn niet mijn omstandigheden die mijn leven onbestuurbaar maken, maar mijn angst. Ik wijt het aan de omstandigheden, maar de waarheid is dat er een monster in mijn binnenste

huist – een beest dat me voortdurend opjaagt en achternazit – en dat zal op mijn vlucht terug naar huis, als mijn gewone leven dreigend opdoemt, nog net zo levend zijn als op een gemiddelde zondagavond, als ik niet eens kan eten omdat ik zo opzie tegen maandagochtend.

Dus nee, alles krijgen wat je wilt is niet genoeg. We kunnen dat besef tientallen jaren lang uitstellen door afleiding te zoeken. Telkens wanneer de eerlijke conclusie dat je ‘uit eigen vrije wil voor dit leven gekozen hebt, maar het nog steeds niet genoeg is’ te dichtbij komt, verander je gewoon van onderwerp.

Misschien heb je nu heel veel zin om dit boek neer te leggen, om Netflix te openen en niet meer over dit onderwerp na te denken. Tegelijk weet jij ook dat ‘van onderwerp veranderen’ niet leidt tot een leven dat de moeite waard is. Afleiding is als fastfood. Het voedt je niet, maar houdt de honger wel even op afstand.

Maar wat is het alternatief? Jezus?

Wordt er echt van ons verwacht dat we onze hoop stellen op het lege graf van een eenvoudige Joodse timmerman uit de eerste eeuw? Dat dat voldoende zou zijn om deze ingewikkelde toestand op te lossen? De ongeëvenaarde leegloop waar de hedendaagse christelijke kerk mee te maken heeft – vooral onder jongvolwassenen – is vooral te verklaren doordat het verhaal te simpel lijkt. Het kan beledigend voelen als iemand je een simpele oplossing aanreikt voor heel ingewikkelde problemen.

Dus hier zijn we dan – bekneld tussen twee onbevredigende verhalen. *Het verhaal van de wereld* voldoet niet. Dat is altijd zo geweest en zal altijd zo zijn, hoelang we het onder ogen zien daarvan ook uitstellen. *Het verhaal van Jezus* is fascinerend en wonderlijk, maar als zoeken naar leven in een leeg graf niet genoeg is voor jou, moet je weten dat je niet de enige bent. Je bent in goed gezelschap – bijbels gezelschap, zelfs.

De historisch betrouwbare verslagen van het leven van Jezus eindigen alle vier met dezelfde prachtige climax: een opstanding op zondagochtend. En aan het einde van diezelfde zondag had elke levende discipel een bijzondere ontmoeting gehad met de Messias die tweeënzeventig

uur eerder geëxecuteerd was – maar nu weer leefde. Op die allereerste Paaszondag had elke discipel een persoonlijke ontmoeting met de aanwezigheid van de levende God – behalve Tomas.

De tweelingbroer

Tomas is mijn favoriet. Hij is altijd mijn favoriet geweest. Ik ken Tomas. Ik bèn Tomas.

Tomas was geen verstokte cynicus. Door zo over hem te denken zou je een heel leven terugbrengen tot één enkel moment, wat altijd een vergissing is. Dit is een man die alles heeft achtergelaten om een rabbi uit Nazaret te volgen. Hij zette alles op het spel voor Jezus. Hij was getuige van wonderen die maakten dat hij zijn ogen uitwreef, maar hij kreeg ook te maken met afwijzing, verwarring en openlijke verachting omdat hij zo hecht was met Iemand die een misdadiger genoemd werd.

In de week voor Jezus' kruisiging is het Tomas die op een kritiek moment naar voren stapt en zegt dat hij bereid is om met Jezus te sterven. Hij was bereid om met zijn rabbi te sterven, maar niet om zonder Hem te leven. En dat is precies wat Jezus van Tomas vroeg toen Hij weigerde om tijdens zijn eigen hoorzitting ook maar een woord te zeggen en zijn doodvonnis aanvaardde alsof Hij dat al die tijd van plan geweest was.

Tomas is geen cynicus en zelfs geen scepticus. Het is veel persoonlijker dan dat. Hij is teleurgesteld. Hij is gekwetst. Stel je voor dat je alles wat je hebt op één kaart gezet hebt, zoals hij had gedaan bij Jezus, en dat het verhaal dan eindigt in een gebroken hart. Stel je een verdriet voor dat alles wat je voor mogelijk had gehouden overstijgt, dat je compleet verplettert en je onderdompelt in een duisternis die je nooit meer wilt voelen. Dat is de Tomas achter die beroemde woorden van twijfel.

Hij is gekwetst. Hij is in de war. Hij is op zijn hoede. Leven volgens zijn eigen plan was niet genoeg; dat was de reden waarom Tomas

überhaupt alles had opgegeven voor Jezus, maar hoe kan Hij de koning van een eeuwig koninkrijk zijn vanuit een graf? Tomas is geen twijfelaar; hij is een realist – hij gelooft wat hij ziet.

‘Dus het graf is leeg, hè? Nou, dat is fantastisch, maar ik heb heel wat meer nodig dan dat. Als de rest van jullie het zo wanhopig graag wil geloven, ga dan vooral je gang, maar ik ga terug naar mijn echte leven in de echte wereld. En als bier, plezier en seks het beste is wat de wereld te bieden heeft ... als lijden zinloos is en de dood het einde, en niets van wat hier gebeurt deel uitmaakt van iets groters ... dan heb ik in elk geval de moed gehad om dat onder ogen te zien.’

Tomas' reactie op de opstanding klinkt me bekend in de oren. Het is alsof God een dertiger uit het hedendaagse San Francisco, Berlijn of Melbourne geplukt heeft en hem heeft overgebracht naar die bewuste zondagochtend in het eerste-eeuwse Jeruzalem.

Ik weet niet of ik me echt kan voorstellen hoe het is om iemand die op vrijdag absoluut dood was op zondag levend terug te zien, maar ik ben wel bekend met de twijfel die de kop opsteekt wanneer andere mensen zo'n zogenaamd heilig gerucht verspreiden. Ik weet hoe het is om dat af te doen als religieus wensdenken. Ik zie mezelf terug in Tomas. En mijn vrienden ook. Mijn stad. We zitten bekneeld tussen twee onbevredigende verhalen.

En Thomas (...) was niet bij hen toen Jezus daar kwam. De andere discipelen dan zeiden tegen hem: Wij hebben de Heere gezien. Maar hij zei tegen hen: Als ik in Zijn handen niet het litteken van de spijkers zie, en mijn vinger niet steek in het litteken van de spijkers, en mijn hand niet steek in Zijn zij, zal ik beslist niet geloven.’

Johannes 20:24-25 (HSV)

Eigenlijk zegt Tomas: ‘Als God me wil hebben, mag Hij me komen halen. Ik heb me niet verstoopt.’ Tomas was een realist – een wilskrachtige, op logica vertrouwende realist – en dat leverde hem een bijnaam op: Tomas de twijfelaar. Maar die is pas veel later bedacht.

De naam die hij bij zijn geboorte kreeg was Didymus, maar iedereen die hem echt kende, noemde hem bij zijn Aramese naam – Tomas, wat ‘tweeling’ betekent. De tweeling – dat is hoe alle andere discipelen hem noemden, en het is een naam die bij hem past ... want in zekere zin is hij de tweelingbroer van ons allemaal.

Tomas is de verpersoonlijking van onze westerse cultuur. Ons hele halfmond zit bekneld tussen twee onbevredigende verhalen. Inwoners van de geïndustrialiseerde westerse wereld hebben meer persoonlijke vrijheid, meer vrije tijd, meer carrièremogelijkheden en meer afleiding tot hun beschikking dan ooit eerder in de geschiedenis, maar toch heeft die toename van autonomie en vrijheid niet geleid tot meer geluk of voldoening. Het aantal vastgestelde psychische aandoeningen die met medicijnen behandeld worden is bijna even snel gegroeid. De rijkste, meest vrije en meest autonome mensen ter wereld zijn ook de angstigste en depressiefste mensen ter wereld.

Is er iemand in de evangeliën met wie je je meer verwant voelt dan Tomas? Ongeacht hoe je jouw persoonlijke geloof of gebrek daaraan op dit moment ook zou omschrijven, veel van ons kunnen het Tomas zonder meer nazeggen: ‘Het is niet genoeg. De betekenis die ik zelf in dit leven heb geprobeerd te vinden is niet genoeg om de onrust vanbinnen tot zwijgen te brengen, maar ik begin eerlijk gezegd te denken dat een leeg graf ook niet voldoende is.’

Spiegel, kaart, geheimenis

Het boek dat je in je handen hebt is een spiegel, een kaart en een geheimenis.

Het is een *spiegel* omdat Tomas geen karikatuur is. Hij is een echte, eerlijke, gedesillustioneerde, moedige zoeker. Dat ene moment van twijfel waartoe hij vaak gereduceerd wordt is deel van een groter verhaal vol kronkels en wendingen, net als dat van jou en mij. Als we Tomas werkelijk zouden zien, zien de meesten van ons zichzelf. Sommigen van ons zijn gedesillustioneerd en teleurgesteld in het

christendom – de mensen die zondag aan zondag in de kerken zitten, verveeld door het verhaal dat ze geloven maar niet kennen (een theorie die ze onderschrijven, geen leven dat ze zelf, heel persoonlijk, hebben ervaren). Sommigen van ons hebben de kerk verlaten – de mensen die de leegloop van de hedendaagse kerk een naam en een gezicht geven, en wiens moedigste moment misschien niet het belijden van hun geloof was, maar het eindelijk, aarzelend en onwillig erkennen van hun twijfel. En sommigen van ons zijn geestelijke zoekers voor wie alle mogelijkheden openliggen – de mensen die vermoeden dat er meer is dan alleen de tastbare werkelijkheid maar die geen idee hebben wie Tomas was, die alleen wat verhalen over Jezus gehoord hebben en weinig tot geen interesse hebben in het verhaal van de Bijbel. Dit boek is een spiegel voor ons allemaal, omdat we allemaal beginnen met dezelfde vragen en op zoek zijn naar dezelfde bestemming – dat wat Jezus ‘Leven (...) in al zijn volheid’ noemde.³ Tomas is onze tweelingbroer, een spiegel. Als je hem ziet, denk ik dat je ook jezelf zult zien.

Dit boek is een *kaart* omdat de beschrijving van Tomas’ twijfel na de opstanding geen vermaning is of iets om te vermijden, maar een uitnodiging – een voorbeeld om te volgen. Als jij in zijn worsteling die van jezelf herkent, kan hij je misschien ook de weg naar buiten wijzen. Het leven van de beroemdste twijfelaar ter wereld is meer dan alleen een diagnose. Tomas kan ook onze gids zijn. Hij is niet alleen een beeld van de benarde positie waarin we ons bevinden, maar ook van de weg naar de vrijheid.

Dit boek is een *geheimenis* omdat Tomas’ verhaal niet eindigt met een vorm van filosofische verlichting of rationele antwoorden; het eindigt in relatie. Uiteindelijk komt Tomas niet uit bij het lege graf, maar bij een ontmoeting met de levende God. Dus wat je in je handen hebt is geen studieboek vol antwoorden (het spijt me dat ik je meteen al teleurstel), maar een uitnodiging om te ontmoeten. Als we niet meer nodig hadden dan de juiste informatie over God, had Hij wel een handleiding uit de hemel laten vallen. Maar Hij kwam als persoon omdat dat wat Hij je aanbiedt geen informatie is; het is leven.

Op de dag die het grootste keerpunt was in de menselijke geschiedenis, de dag waarop een beweging ontstond die zo ongeëvenaard was dat sociologen zich er nog steeds over verbazen – een beweging die een rijk dat gebouwd was op macht ontwrichtte door liefde – op die opstandingsdag zat Tomas klem tussen twee onbevredigende verhalen.

Maar om de weg daaruit te kunnen begrijpen, moeten we eerst aandacht besteden aan de stappen die ons op dit punt gebracht hebben. Dit boek is onderverdeeld in drie delen, drie verhalen:

1. Het verhaal van de wereld
2. Het verhaal van Jezus
3. Het verhaal van onze tweelingbroer (Tomas)

Drie verhalen in één foto

© New York Post / Shutterstock

Op een hete zomerdag halverwege de jaren zeventig, vroeg in de ochtend, liep Philippe Petit over een koord dat gespannen was tussen de Twin Towers, die de skyline van Manhattan domineerden. Het was een adembenemend schouwspel.

Iets meer dan zevenentwintig jaar later werden er twee passagiersvliegtuigen gekaapt en op volle snelheid in diezelfde Twin Towers gevlogen, waardoor de torens instortten en duizenden mensen om het leven kwamen. Dat was ook een schouwspel – van de afgrijselijkste soort.

Tijdens Petits wandelingetje over dat koord werd een foto genomen die bijna drie decennia lang geen bijzondere betekenis had, maar toen opeens iconisch werd: een passagiersvliegtuig dat achter de man die op het koord balanceerde in de lucht hing en haast te laag leek te vliegen, alsof het de torens elk moment kon raken. Twee momenten die feitelijk tientallen jaren van elkaar gescheiden zijn, gevangen in één foto. Twee verhalen die elkaar een moment lang overlappen.

Dat is wat er gebeurde bij Tomas. Op de ochtend van de opstanding leken het verhaal van de wereld en het verhaal van Jezus onverenigbaar. Iets wat een echte realist slechts kon afdoen als wensdenken. Maar toen was er dat moment waarop die verhalen elkaar overlaptten, ergens in een bovenkamertje in het centrum van Jeruzalem. Tomas, ontgoocheld door het lege graf, had een ontmoeting met de levende God.

Die uitnodiging is er ook voor jou. Dat is waar dit boek naartoe gaat. Maar om tot die ontmoeting te komen, om de context van onze tweelingbroer te begrijpen, moeten we eerst de twee onbevredigende verhalen begrijpen waartussen we gevangen zitten. Dus dat is waar we beginnen.